

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КАТАРУ ТА ЇЇ ПРІОРИТЕТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

МАГДИЧ ВІКТОР СЕРГІЙОВИЧ

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Науковий керівник: д.е.н., доцент Лимар В.В.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КАТАРУ

1.1. Загальна характеристика Держави Катар

1.2. Витоки зовнішньої політики Катару

1.3. Зовнішня політика Катару після здобуття незалежності

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ КАТАРУ В ПОСТЫПОЛЯРНИЙ ПЕРІОД

2.1. Основні здобутки Катару щодо зміцнення власних позицій в регіоні Близького Сходу

2.2. Відносини Катару і США та європейський вектор

2.3. Тенденції зовнішньополітичних відносин Катару і України

РОЗДІЛ 3. ПРИЧИНИ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ДРУГОЇ КАТАРСЬКОЇ КРИЗИ

3.1. Політичне підґрунтя та передумови другої катарської кризи

3.2. Вирішення другої катарської кризи і подальша політика «м'якої сили»

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

Мета дослідження зумовила необхідність розв'язання таких завдань:

Метою бакалаврської роботи є дослідження особливостей зовнішньої політики Катару в умовах глобалізації

Розглянути історичні тенденції зовнішньої політики Катару.

Визначити основні здобутки Катару щодо зміцнення власних позицій в регіоні Близького Сходу.

Проаналізувати відносини Катару і США та європейський вектор.

Дослідити тенденції зовнішньополітичних відносин Катару і України.

Установити політичне підґрунтя та передумови другої катарської кризи.

Визначити специфіку вирішення другої катарської кризи і подальшої політики «м'якої сили»

Об'єктом дослідження є зовнішня політика Катару.

Предметом дослідження є аналіз особливостей зовнішньої політики Катару та тенденцій її розвитку.

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та диверсифіковані методи теоретичного та емпіричного дослідження: аналіз, синтез, дедукція, індукція. Застосовувався системний підхід до вивчення об'єкту та предмета дослідження.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в наступному: проведено аналіз та систематизовано інформацію про зовнішню політику Катару від появи до сучасності.

Загальна характеристика Держави Катар

Катар (офіційна назва – Держава Катар) – країна на Середньому Сході, що займає півострів Катар у Перській затоці, у східній частині Аравійського півострова.

Голова держави та уряду – емір.

Основа економіки – видобуток та переробка нафти і природного газу.

На південному заході межує із Саудівською Аравією, на півдні – з Об'єднаними Арабськими Еміратами.

Основу зовнішньої політики становить затоковий, арабський та ісламський компоненти.

Витоки зовнішньої політики Катару

XVIII ст. – час початку катарської історії:

на півострові Катар виникло невелике князівство на чолі з шейхською династією Аль Тані, яка у наступному столітті об'єднала весь півострів.

Поява подібних князівств спричинила загострення відносин між племенами-сусідами

З XIX ст. між аль Тані з Катару та аль-Халіфа з Бахрейну почалася боротьба за лідерство, чим скористалися зовнішні сили.

1868 р.

- Між Великою Британією та Катаром підписано договір – першу міжнародну угоду, яка встановлювала відносини новоствореної держави із впливовим світовим гравцем і відповідно означала визнання нею суверенітету тодішнього еміра – шейха Мухаммада бін Тані – над територією півострова.

1914 р.

- На основі англо-османського договору формально була визнана незалежність Катару.

1916 р.

- Договір про протекторат з новим-старим союзником – Великою Британією. Представник родини аль Тані визнавався правителем Катару, фіксувалися домовленості про захист Британією території Катару від нападів з моря та слідкування за невтручанням зовнішніх сил у внутрішні справи емірату.

1934 р.

- Британсько-катарська угода, за якою Лондон брав Катар під безпосереднє управління. Право розробки нафтових ресурсів емірату отримувала на умовах концесії Англо-іранська нафтова компанія.

Апелювання до історії з метою обґрунтування сучасних претензій на субрегіональне лідерство майже однозначно зіграє не на користь емірату. Територія Катару загалом протягом століть була відносно успішною, проте катарські міста ніколи не мали статусу столиць великих імперій і не були ключовими науковими, політичними чи культурними осередками (хоча й були важливими морськими портами). Сам же півострів ніколи не був ядром великих держав, хоча часто й мав статус відносно розвиненої периферії. Відповідно, сучасне становище країни з погляду її історії є швидше «політичним дивом», ніж передбачуваним результатом.

Зовнішня політика Катару після здобуття незалежності

- У Сирії Катар активно підтримує антиасадівських повстанців, у тому числі шляхом прямих поставок зброї та через фінансування. «Прокатарські» угруповання в Сирії іноді мають зіткнення та конфлікти з угрупованнями, які підтримує Саудівська Аравія та ОАЕ.
- Катар підтримує суннітське ісламістське палестинське угруповання ХАМАС, але в березні 2016 р. приєднався до інших держав РСАДПЗ у визначенні шиїтської ліванської «Хізбалли», що підтримується Іраном, терористичною організацією.
- Підтримує організацію «Братів-мусульман», що підбурювали революції в Єгипті та Лівії, яку лідери Катару вважають позитивним прикладом «політичного ісламу».
- У 2015 р. Катар приєднався до військової коаліції, яка бореться з повстанцями хуситами в Ємені.
- Правителі Катару регулярно критикують Ізраїль з палестинського питання, але водночас Катар активно торгує з Ізраїлем, закупаючи у нього машини й технології та продаючи пластмаси.
- Катар брав участь у міжнародних санкціях проти Ірану у 2010-2016 рр. та, за оцінками США, не порушував режим санкцій. Одночасно в акваторії Перської затоки Катар ділить з Іраном і розробляє спільно найбільше газове родовище.
- Катар не розгортав своїх сил для підтримки військових операцій під керівництвом США в Афганістані, але завжди виступав посередником між Сполученими Штатами та повстанцями з руху «Талібан». Катар не визнав талібів як законний уряд у Кабулі в період 1996-2001 рр., проте в червні 2013 р. рух «Талібан» відкрив своє представництво в Катарі. Пізніше, на прохання США, Катар закрив його, але й після цього представники руху «Талібан» залишаються в Катарі та ведуть переговори з американцями.

Основні здобутки Катару щодо зміцнення власних позицій в регіоні Близького Сходу

Здійснення посередництва в процесі вирішення регіональних конфліктів

- Катар виступив посередником у політичному врегулюванні в Лівані;
- виконував роль медіатора у конфліктах в Дарфурі та Ємені, у співпраці з Саудівською Аравією.

Організація міжнародних заходів культурного, спортивного, освітнього характеру

- організовує форуми, конференції, зустрічі;
- проводить «Національний день Катару», Національний день спорту «День Дохи»;
- здобув право організувати чемпіонат світу по футболу в 2022 році.

Розвиток інформаційної сфери, який відбувається завдяки функціонуванню телевізійного каналу «Аль-Джазіра»

- успіх «Аль-Джазіри» у Латинській Америці, зменшив монополію західних ЗМІ у даному регіоні;
- канал вперше в регіоні залучив до зони мовлення Африку, однак пріоритетним визначено азійсько-тихоокеанський регіон, свідченням цього є запровадження трансляції у Малайзії, Індонезії, Сінгапурі, Філіпінах та Індії;
- щоб здійснювати боротьбу з впливом Ірану у регіоні «Аль-Джазіра» розпочала транслявання в балканських країнах.

Відносини Катару і США

США та Катар співпрацюють з питань безпеки у регіоні Перської затоки.

Офіційно США та Катар співпрацюють у боротьбі з «міжнародним тероризмом».

У Катарі розташований CENTCOM Forward Headquarters, а також ця країна бере участь у військових діях на стороні США та НАТО у цьому регіоні.

Катарсько-американські відносини регулярно підкріплюються купівлею катарцями американської військової техніки.

США є найбільшим іноземним інвестором Катару та найбільшим джерелом імпорту цієї країни.

Щодо проблеми «прав людини» та «цінностей» стосовно Катару США явно застосовують відомий американський принцип «нашого сучина сина».

Щороку до США прибувають сотні студентів з Катару, а також шість великих університетів США мають філії у цій країні.

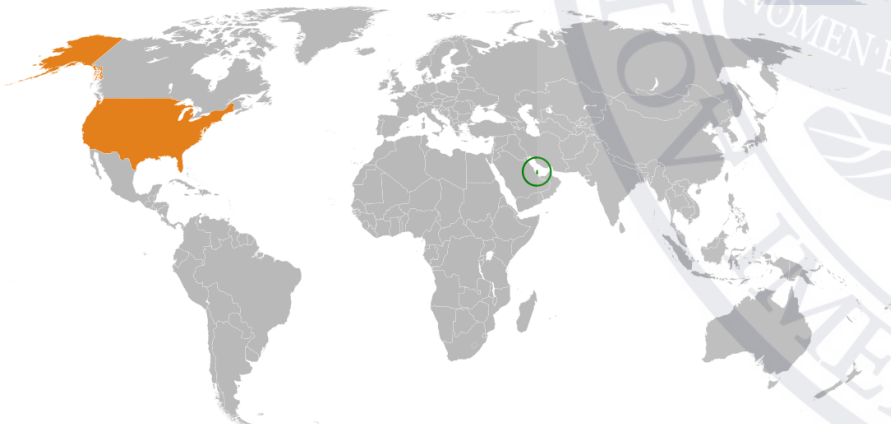
Щодо постачання американських озброєнь, то наприкінці 1980-х між США та Катаром був конфлікт через незаконне придбання катарцями американських ПЗРК «Стінгер». Конгрес у відповідь на це порушення запровадив заборону на експорт американської зброї до Катару. Ця заборона була скасована у 1999 році. За згодою DCA США після скасування заборони активно продають Катару бойові вертольоти, ракети та різні ракетні системи, артилерійські установки. Так, наприклад, Сполучені Штати погодилися продати Катару найскладнішу наземну систему протиракетної оборони з США, що поставляються за кордон.

Посередницька роль Катару обумовлюється щедрим фінансуванням у конфліктні точки. Тому через закулісні зв'язки з американцями зовнішня політика Катару іноді суперечить позиції фактичного лідера РСАДПЗ – Саудівської Аравії.

Катар не має угоди про вільну торгівлю зі США. Але у квітні 2004 року Сполучені Штати та Катар підписали Рамкову угоду про торгівлю та інвестиції (TIFA).

В останніх доповідях Держдепартаменту з прав людини у Катарі основні проблеми у галузі прав людини пов'язані із закритою політичною структурою Катару. Усі ключові посади в уряді займають представники сімейства аль-Тані. Посол Катару в США, до речі, також належить до цієї родини. Створення політичних партій та профспілок у Катарі заборонено.

США та «міжнародні правозахисні організації» критикують Катар за численні проблеми з правами людини.

Європейський вектор

Енергетична діяльність

- Імпорт нафти й газу до країн Європи.

Інвестиційний сектор

- Катар купив 20% акцій у компанії-оператора аеропортів Великобританії «British Airports Authority».
- Катар став третім інвестором французької нафтової компанії «Тоталь» («Total») з 3% власності.
- Департамент Інвестицій Катару купив торговий комплекс на Єлисейських полях в Парижі.
- Емірат купив футбольний клуб «Парі Сен-Жермен» (70% акцій).
- Катар придбання 6% акцій іспанської енергетичної компанії «Ібердрола» («Iberdrola»).

Катар
+
Європа

- Інвестиційна діяльність
- Енергетичний сектор

Тенденції зовнішньополітичних відносин Катару і України

У 2022 році Україна й Держава Катар відзначає 29 річницю встановлення дипломатичних відносин.

Започатковано регулярні прямі пасажирські авіарейси між Дохою та Києвом, які здійснює одна з найкращих авіакомпаній світу «Qatar Airways»;

лібералізація авіасполучення між двома країнами;

запровадження безвізового режиму поїздок для громадян обох країн;

стабільне щорічне зростання показників двостороннього товарообігу;

суттєве розширення договірно-правової бази двосторонніх відносин.

Перспективи

сільськогосподарська галузь;

енергетичний сектор;

інфраструктурна галузь.

Політичне підґрунтя та передумови другої катарської кризи

Політичне підґрунтя

- конкуренція за лідерство в регіоні між Катаром та Саудівською Аравією;
- Катар балансує між двома головними осями регіонального протистояння — сунітською Саудівської Аравією і шиїтським Іраном;
- у війнах на Близькому Сході Катар намагається зробити ставки відразу на декілька ворогуючих між собою сторін;
- джерелом роздратування для сусідів Катару виступає арабська інформаційна мережа «Аль Джазіра».

Передумови

- відкликання Саудівською Аравією, ОАЕ та Бахрейном послів з Катару через суперечки навколо ситуації в Єгипті та відкрита допомога «ХАМАС» і «Талібан»;
- візит Д. Трампа до Саудівської Аравії, його перемовини з королем Салманом, виступ на спільному арабсько-ісламсько-американському саміті, у якому він закликав ісламські країни покінчити з тероризмом на своїх територіях;
- псевдовиступ Тамім аль-Тані перед випускниками військового училища, де він дав зрозуміти, що сунітський Катар підтримує теплі стосунки з шиїтським Іраном, а також з організаціями-аутсайдерами «Брати-мусульмани» і «Хамас».

Вирішення другої катарської кризи

Лідери Саудівської Аравії, Об'єднаних Арабських Еміратів, Єгипту та Бахрейну підписали угоду про відновлення дипломатичних відносин з Катаром.

Угоду уклали під час щорічного саміту Ради співпраці арабських держав Перської затоки.

Документ поклав кінець трирічній блокаді Катару, а посередниками у його підписанні стали Кувейт та США.

Саудівська Аравія вже оголосила про відновлення повітряного простору, сухопутних та морських кордонів з Катаром.

Політика «м'якої сили» Катару

Фінансування футбольних клубів Мюнхенська «Баварія», «Парі Сен-Жермен».

Проведення чемпіонату світу з футболу.

Фінансування науки. Відкриття філій університетів США в Катарі та інвестування в американські університети.

Завдяки катарським авіалініям катарці швидко перетворили Доху на важливий повітряний хаб.

Фінансування культурних проєктів (мистецьких та інших).

Телеканал Al-Jazeera для покращення іміджу Катару мовить арабською та англійською мовами.

При цьому

Ситуація з правами людини у Катарі далека від задовільної.

Серйозно обмежена свобода слова (друковані та електронні медіа перебувають під впливом правлячих кланів і підлягають цензурі).

Проблеми своєчасності виплати зарплат.

Система «Кафала» забезпечує нагляд за іноземними працівниками, які прив'язані до певного громадянина Катару або організації.

Катар більше турбується про свій імідж за кордоном, ніж про реформи усередині країни.

ВИСНОВКИ

- Катар значно збільшив його політичну вагу протягом останніх двох десятиліть.
- Якщо ще на початку 2000-х рр. ішлося лише про окремі намагання Дохи самостійно проводити зовнішню політику, то після подій Арабської весни стали очевидними відхід емірату від зовнішньополітичного курсу решти монархій Затоки й фактичне протистояння з Саудівською Аравією у вигляді проксі-війн на території інших держав Близького Сходу.
- Відносно часті зустрічі на найвищому рівні й купівля Катаром великих партій американської зброї та військової техніки супроводжуються періодичними закидами в бік Дохи стосовно підтримки радикального ісламізму.
- Для України та країн Європи Катар виступає важливим інвестиційним партнером.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Белоколот О. Криза навколо Катару: основні причини, можливі наслідки та деякі прогнози. 2017. URL: <https://www.mfaua.org/uk/publications/kryza-navkolo-kataru-osnovni-prychyny-mozhlyvi-naslidky-ta-deiaki-prohnozy>.
2. Закіянов Д., Паливода Н. Маленькі, але горді: як і чому розгоряється криза навколо Катару. 2017. URL: <https://mind.ua/publications/20172865-malenki-ale-gordi-yak-i-chomu-rozgoryaetsya-kryza-navkolo-kataru>.
3. Зовнішня політика у постбіполярному світі (Аналіз. Проблеми. Прогнози): Монографія / наукова редакція С.С. Трояна. К., 2014. 189 с.
4. Кніпп Керстен. Як Катар завойовує світ за допомогою «м'якої сили». 2020. URL: <https://www.dw.com/uk/yak-katar-zavoiovuie-svit-za-dopomohoiu-miakoi-syly/a-54716504>.
5. Кузьменко А. Україна та Катар : перспективи зміцнення взаємовигідного партнерства. 2020. URL: <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/24.pdf>.
6. Мезенцев О. Катар у боротьбі за регіональне лідерство. 2020. URL: https://adastra.org.ua/blog/katar-u-borotbi-za-regionalne-liderstvo_1.
7. Швед В. О. Рада співробітництва арабських державперської затоки: історичний розвиток у контексті сучасної катарської кризи. Проблеми всесвітньої історії. 2018. № 1 (5). С. 167–182.

Дякую за увагу!